

Н.В. Савченко

Андрогогічний підхід в організації професійного навчання безробітних як наукова й практична проблема

У статті розглянуто організацію професійного навчання безробітних із застосуванням андрагогічного підходу як наукову й практичну проблему, а також проаналізовано вимоги, що висуваються до андрагогічної компетентності фахівців, які залучені до процесу навчання зазначеної категорії осіб.

Ключові слова: андрагогічна компетентність, андрагогічний підхід, професійне навчання безробітних.

This article deals with the organization of vocational training for the unemployed using an andragogical approach as a scientific and practical problem. The article analyzes the requirements to andragogical competence of experts involved in teaching the mentioned group category of persons.

Keywords: andragogical competence, andragogical approach, vocational training for the unemployed.

Постановка проблеми. Питання освіти дорослих набули актуальності в сучасному суспільстві: завдяки активному впровадженню інноваційних технологій, посиленню інформатизації надзвичайно швидко застарівають набуті знання. Зростають потреби в неперервності освіти, підвищуються вимоги до професійної мобільності кадрів. Поруч з тим, конкурентоспроможність конкретної людини прямо чи опосередковано впливає на конкурентоспроможність підприємства, якість продукції, що ним виробляється, чи то послуг, що ним надаються. Відтак, рівень соціально-економічного розвитку країни напряму залежить від пріоритетів державної політики в галузі освіти, зокрема освіти дорослих.

У зв'язку з цим, пріоритетним завданням освіти дорослих (відповідно до матеріалів ЮНЕСКО) є забезпечення людини комплексом знань і вмінь, необхідних для активної творчої життєвої позиції, що проявлятиметься в ефективній професійній та суспільній діяльності. Результатом отримання особою таких знань, умінь, навичок та компетенцій має бути безперервний розвиток людини як працівника, громадянина, особистості протягом життя.

Актуальність проблеми освіти дорослих у сучасній соціально-економічній ситуації обумовлена наступними обставинами: динаміка кон'юнктури ринку диктує необхідність неперервної освіти і перекваліфікації будь-якого спеціаліста протягом усієї його професійної кар'єри; вчені прогнозують, що демографічний спад, який зачепить систему професійної освіти України у найближчі роки, призведе до того, що конкурентоспроможними виявляться ті навчальні заклади, які суміщатимуть освіту молоді та освіту дорослих [1].

Поруч з тим, що проблемі освіти дорослих приділяється значна увага в наукових дослідженнях, треба відзначити таке. Дорослі представлені різними категоріями осіб, кожна з яких має свою специфіку, що потребує

вивчення та врахування в практиці надання їм освітніх послуг. Безробітні громадяни, як представники однієї з таких категорій, потребують особливих підходів до організації їх навчання не лише як дорослі, що мають вікові, соціальні, психофізіологічні особливості. Ці особи відзначаються й певними психоемоційними, мотиваційними характеристиками, пов'язаними з втратою роботи, матеріальними труднощами тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню різних аспектів освіти дорослих присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених. Положення теорії неперервної професійної освіти та освіти дорослих викладені у роботах С. Батишева, В. Лугового, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, Н. Протасової та ін. Виробленню андрагогічних принципів організації навчального процесу для дорослих присвячені роботи С. Вершловського С. Змєєва, І. Колесникової, В. Подобеда, Л. Сігасвої та ін. Грунтуючись на положеннях, викладених у роботах зазначених вчених, приходимо до висновку, що навчання дорослої людини має низку специфічних ознак і особливостей: повинно здійснюватися за андрагогічною моделлю навчання, з урахуванням психологічних особливостей навчання дорослої людини; перевага повинна надаватися інтерактивним технологіям навчання, які найбільш ефективно забезпечують комунікаційні зв'язки того, хто навчає, і того, хто навчається, сприяють утвердженню партнерських відносин, урахування професійного і життєвого досвіду обох суб'єктів педагогічної взаємодії [3].

Питання організації професійного навчання безробітних із застосуванням андрагогічного підходу як особливої категорії дорослих потребують окремого вивчення. Різні аспекти професійного навчання, профорієнтації та психологічної підтримки цієї специфічної категорії дорослих осіб в умовах сучасного ринку праці досліджувались в роботах науковців Ю. Деражне, О. Киричука, К. Кязімова, Ю. Маршавіна, П. Новікова, О. Рикової, В. Синявського, В. Скульської, В. Шеметова та ін.

Разом з тим, подальшого поглибленого вивчення потребують низка питань щодо оптимальних форм і методів професійного навчання безробітних, формування андрагогічної компетентності педагогічного персоналу центрів професійно-технічної освіти державної служби

Савченко Наталія Володимирівна, кандидат наук з державного управління, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України (Київ).

зайнятості та окремих категорій спеціалістів служби зайнятості тощо.

Метою нашої статті є розглянути організацію професійного навчання безробітних із застосуванням андрагогічного підходу як наукову й практичну проблему, а також проаналізувати вимоги, що висуваються до андрагогічної компетентності фахівців, які залучені до процесу навчання зазначеної категорії осіб.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж визначитися з вимогами до професійного навчання безробітних як освітньої послуги, треба зазначити, що основними його завданнями є: формування у різних соціальних груп населення системи знань, умінь, стилю поведінки, яка дозволить кожному віднайти й реалізувати себе в умовах змін економіки, виробництва, ринку праці; психологічна підготовка безробітних громадян до зміни звичної трудової діяльності; індивідуалізація та диференціація змісту, форм і методів навчання з орієнтацією на потреби тих, хто навчається, їх рівень загальної і професійної освіти, життєвий досвід; розвиток у населення мотивованої потреби в неперервній професійній освіті у відповідності з життєвими планами і змінюваними вимогами ринку праці [2].

Вирішення цих завдань потребує застосування відповідних підходів у процесі організації професійного навчання безробітних. У науковій літературі існує припущення, що оптимальним за таких умов буде застосування андрагогічної моделі, коли провідна роль в організації процесу навчання на всіх його етапах належить тому, хто навчається. Доцільність застосування цієї моделі визначається тим, що безробітний як доросла людина: відчуває себе як самостійна особистість, яка здатна до самоуправління; має більший життєвий досвід, в тому числі й навчальний; характеризується більш високою мотивацією до навчання, яка обумовлена можливістю розв'язати свої професійні і особисті проблеми за допомогою освіти; прагне до якнайшвидшої віддачі від одержаних знань і вмінь; висуває підвищені вимоги до якості і результатів навчання [7]. Окрім того, ці люди досить часто знаходяться в складних життєвих обставинах, спричинених втратою роботи або складнощами в працевлаштуванні. Це має суттєвий вплив на їх психоемоційний стан, мотиваційну сферу тощо.

Таким чином, у науковій літературі виділяють характеристики, що відрізняють дорослого слухача від недорослого: зріле ставлення до процесу власного навчання; навчання спрямоване на розв'язання життєво-важливих проблем і досягнення конкретної цілі (що забезпечує мотивацію дорослих до навчання); намагання відразу ж застосувати одержані у процесі навчання знання, уміння та навички; наявність життєвого досвіду, який може бути використаний як важливе джерело його навчання; детермінованість процесу навчання професійним, соціальним, побутовим та часовим факторами [1].

Навчання безробітних вирізняється такими головними особливостями: специфікою контингенту (суб'єктами навчальної діяльності є особи, що залучені у професійну сферу); своєрідністю окремих освітніх установ (центри професійно-технічної освіти державної служби зайнятості як мережа закладів, призначених виключно

для навчання дорослого населення); змістом цілей і завдань освітнього процесу, особливостями форм і методів роботи з суб'єктами навчальної діяльності (акцент ставиться на сучасний професійний і соціально-культурний досвід, використання переважно активних форм і методів навчання) [4; 6; 8].

Отже, організація навчального процесу в навчанні безробітних має особливості, обумовлені соціальними, психологічними та віковими особливостями цього контингенту слухачів. У зв'язку з цим, перевага повинна надаватися активним формам організації навчання та практично орієнтованим способам пізнавальної діяльності, адже представники цієї категорії слухачів здатні вести дискусію, оскільки мають свою власну точку зору, досвід, аналізувати інформацію, яка до них надходить.

Професійне навчання безробітних у центрах професійно-технічної освіти державної служби зайнятості має бути відносно автономною підсистемою системи освіти дорослих. При цьому, будь-які обмеження, як-от надмірна уніфікація і стандартизація освітніх програм, обмеження можливостей установи щодо задоволення запитів населення тощо, можуть мати негативні наслідки. Адже ефективність такого навчання визначається, в першу чергу, тим, наскільки воно задовольняє запити дорослих людей.

Коли мова йде про навчання дорослої людини, освіта виконує обслуговуючу роль по відношенню до практичної діяльності людини. Практичний результат навчання пов'язаний з можливістю застосувати нові знання й уміння, отримати нову професію, підвищити свій соціальний або професійний статус. Разом з тим, в цьому процесі мають місце стримуючі чинники: індивідуальні (сімейні, побутові, проблеми соціально-економічного рівня); фінансові тощо. Тому абсолютно характерною є ситуація, коли у того, хто навчається, виникають питання з приводу доцільності й перспективності навчання, його цінності та якості.

За таких умов постає питання здатності створити оптимальні умови для навчання дорослих та розвитку андрагогічної компетентності осіб, які залучаються до навчання безробітних. Андрагогічна компетентність – це інтегративна якість особистості, яка передбачає, серед іншого, здатність допомогти дорослій людині опанувати певні вміння та навички, розвивати творчі здібності дорослої людини тощо.

Андрагог – спеціаліст високої кваліфікації, який володіє комплексом спеціалізованих андрагогічних знань, умінь і навичок, що забезпечують навчальну діяльність з дорослим населенням з урахуванням специфіки його навчальних потреб і вікових особливостей [5]. Спеціальні андрагогічні знання, уміння і навички – сукупність знань про людину дорослого періоду, а також систему спеціальних методів, прийомів і форм роботи, якими повинен володіти будь-який спеціаліст, що навчає доросле населення для якісного забезпечення навчального процесу.

Основні сфери діяльності андрагога: викладацька, науково-методична, соціально-педагогічна, культурно-просвітницька. Специфіка діяльності андрагога включає:

консультування, надання соціальної допомоги, виконання навчальних і організаційно-управлінських функцій у сфері навчання дорослих людей. Вона потребує особливого міждисциплінарного підходу при визначенні змісту освіти для кожної із певних груп дорослих, а також використання такої системи форм і методів навчання, яка б дозволила враховувати як вікові, так і професійні, особистісні та інші особливості слухачів [1]. Отже, такому спеціалістові, окрім суто професійних, потрібні знання: з теорії навчання дорослих; про вікові, психо-фізіологічні, соціальні, професійні особливості дорослих; знання психології навчання дорослих тощо.

Враховуючи вищезазначене, можна припустити, що спеціалісти, які залучаються до професійного навчання безробітних, повинні володіти: спеціальними професійними знаннями, уміннями і навичками; знаннями про професійні, психофізіологічні особливості дорослих; теорією та технологією навчання дорослих; мобільністю щодо перебудови своєї професійної діяльності відповідно до змін навчальних проблем дорослих і щодо систематичного підвищення своєї професійної компетентності; організаторськими здібностями, специфічно орієнтованими на організацію освітнього процесу з дорослими; комунікативними здібностями у взаємодії з дорослими на рівні партнерства у процесі навчальної діяльності; тактовністю, що дозволяє вислухати особисту думку учня, сприймати його незалежно від того, наскільки вона обґрунтована і правильна; умінням переконувати, яке особливо важливе при роботі з дорослими, оскільки вони завжди все піддають аналізу та корекції; здібністю спонукати дорослих учнів до відкритого спілкування, тому що у процесі навчання обговорюються не лише проблеми освітнього характеру, але й будь-які життєво важливі для дорослої людини питання тощо.

Висновки. Застосування андрагогічних підходів у процесі організації професійного навчання безробітних як наукова та практична проблема потребує спеціальних наукових досліджень. Разом з тим, можна зробити висновки про доцільність застосування при організації професійного навчання безробітних андрагогічної моделі, коли провідна роль в організації процесу навчання на всіх його етапах належить тому, хто навчається, враховується життєвий досвід, в тому числі професійний і навчальний, потреби й особливості особистості тощо.

Враховуючи специфічні вимоги до процесу організації навчання, актуалізується й питання компетентності тих осіб, які залучаються до навчання безробітних. Такі фахівці повинні володіти спеціальними професійними знаннями, уміннями і навичками, вміти створити оптимальні умови для навчання безробітних, застосовувати підходящі методики навчання тощо.

Список використаних джерел

1. Зель І.О. Формування андрагогічної компетентності у студентів гуманітарних факультетів класичних університетів / І.О. Зель. – Ніжин, 2009. – 235 с.
2. Рыкова Е.А. Учимся учить безработных : метод. пособие / Е.А. Рыкова [и др.] ; науч. ред. А.Т. Глазунов ; Академия профес-

сионального образования // Профессиональное образование. – М. : Издат. центр АПО, 2001. – 45 с.

3. Сигаєва Л.Є. Андрагогіка в професійному навчанні: Методичні рекомендації / Л.Є Сигаєва. – К. : ПП "ЕКМО", 2003. – 47 с.
4. Beder H.W. Differences between Teaching Adults and Pre-Adults : Some Propositions and Findings / H.W. Beder, G.G. Darkenwald. / ADULT EDUCATION 32, no. 2 (Spring 1982) : P. 142–155
5. Griffin Colin. Curriculum theory in adult and lifelong education / Griffin Colin. – London; Sydney : Croom Helm, 1984. – 218 p.
6. Knowles M.S., Holton E.F., III, & Swanson R.A. (2005). The Adult Learner : The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development (6th ed.). Burlington, MA : Elsevier
7. Knowles M.S. The Modern Practice of Adult Education. From Pedagogy to Andragogy. – Chicago, 1980
8. Peers Robert. Adult education. A comparative study / Peers Robert. – London, Routledge and Paul ; New York, Humanities press, 1972

Стаття надійшла 18.01 2012

Підприємці отримали можливість у разі створення нових високооплачуваних робочих місць повертати 50% сплаченого єдиного соціального внеску

Уряд затвердив порядок компенсації 50% єдиного соціального внеску роботодавцям, які створюють нові високооплачувані робочі місця. «Компенсація коштів підприємцям відбуватиметься з 2014 року», – повідомила Міністр соціальної політики України Наталія Королевська. За її словами, рішення було ухвалене на виконання Закону України «Про зайнятість населення».

Міністр відзначила, що запровадження таких змін стимулюватиме створення нових високооплачуваних робочих місць. «За попередніми оцінками, прийняття цієї норми стимулюватиме додаткове створення понад 70 тис. високооплачуваних нових робочих місць на рік», – сказала вона.

Окремо Наталія Королевська наголосила на тому, що соціальні рішення, ухвалені Кабінетом Міністрів, є частиною пакета з понад 70 пропозицій Міністерства соціальної політики, розроблених з початку року. Загалом пропозиції Мінсоцполітики в соціальній сфері, підтримані урядом, стосуються більш як двох мільйонів українців. На їхню реалізацію з державного бюджету та бюджету фондів соціального страхування буде спрямовано понад 2 мільярди гривень.

13 березня 2013 р.

За матеріалами сайту
http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=149091&cat_id=107177